

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 29 (1984), No. 5, 292--298

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137991>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1984

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

málo odlišeny od předešlých; vhodnější jsou patrně počítačky, které používají PASCAL. Takové počítačky mají již význam pro rozvoj algoritmického myšlení a pro pochopení cyklů, rozvětvení a skoků v programech. (I. Kerner)

Náklady na počítačky jsou ovšem u nás a v socialistických zemích nemalé; oceníme proto zajímavý argument pro zajištění potřebných prostředků na nákup počíta-

ček, který uvedli didaktici z NDR. Podle inventářů pomůcek pro fyziku zjistili, že v každém kabinetě fyziky je pro mnohem menší počet hodin asi za 70 000 marek materiálu a v celé NDR za 413 milionů marek. Matematika poprvé v historii potřebuje nákladnější pomůcku; měla by ji dostat, má až 6 hodin týdně v každém ročníku a navíc se budou počítačky používat i v jiných předmětech.

jubilea zprávy

K SEDMDESÁTINÁM DR. ROZSÍVALA

Dne 12. února 1984 se dožil 70. narozenin dr. M. Rozsival, který po celý svůj život je úzce spjat s rozvojem fyziky u nás. Přispěl především k rozvoji elektronové mikroskopie a difrakce a vychoval pro tento obor řadu fyziků. Jako zástupce ředitele a později ředitel dřívějšího Ústavu fyziky pevných látek ČSAV má významný podíl na úspěších fyziky pevných látek v 60. a začátkem 70. let. Díky svému odbornému rozhledu a organizačním schopnostem umožnil realizovat významné vědecké projekty, jejichž výsledky jsou dodnes mezinárodně uznávané a mají význam i pro náš technický rozvoj. S touto činností pak úzce souvisí práce dr. Rozsivala v Jednotě čs. matematiků a fyziků, kde pracuje řadu let a kde v současné době zastává funkci místopředsedy.

Vědecká a vědeckoorganizační práce dr. Rozsivala byla podrobně zhodnocena u příležitosti jeho dřívějšího životního jubilea. Myslím si, že je třeba ocenit rovněž osobní vlastnosti jubilarovy a snad jeho životní jubileum je pro to nyní vhodnou příležitostí.

Dr. Rozsivala znám od r. 1950, kdy jsem se

stal jeho aspirantem. Byl tedy mým učitelem. Jako takový měl, a to nejen vůči mně, ale i vůči jiným kolegům porozumění pro osobní nebo pracovní nedostatky a taktně dovedl ukázat, jak lze tyto chyby napravit. To nejlépe ilustruje příhoda, která se stala hned v prvních měsících mé aspirantury. Tehdy jsem připravoval vzorky pro elektronovou difrakci. Ty byly tvořeny tenkou blankou z polymeru, na kterou se napařovala látka, jež se studovala. Roztok polymeru v éteru dodávala fa Trüb-Täuber z Curychu a v té době byl u nás velmi vzácný. Jednou jsem při přípravě vzorků lahvičku s touto vzácnou tekutinou rozbil. Znamenalo to okamžité přerušování experimentálních prací a já se přirozeně obával reakce svého učitele. Dr. Rozsival na mé sdělení o nehodě reagoval k mému překvapení velmi klidně: „Kdo nic nedělá, tak také nic nezkaží“. Do tří neděl jsme dostali novou zásilku polymeru a práce mohly pokračovat. A já jsem si odnesl důležité poučení pro svoji vlastní práci a pro štyk se svými spolupracovníky.

Velmi sympatickým rysem dr. Rozsivala je jeho přístup k plnění úkolů, kterými je pověřen nebo ke kterým se sám přihlásí. Většinou to nebyly právě snadné funkce, uvážíme-li např. jeho činnost jako zástupce ředitele a později ředitele ústavu. Svě úkoly vždy plní s plnou svědomitostí a odpovědností a navíc s přesvědčením, že pověřeni vykonávat určitou funkci jej zavazuje pracovat ve prospěch celku a že jeho osoba je přitom až na dalším místě; o tom se stále přesvědčovali a přesvědčují jeho spolupracovníci a přátelé. Toto přesvědčení dr. Roz-

síval nikomu nevnučuje, ale jeho příklad je tak silný, že nakonec musí snad každý uznat, že takové pojetí výkonu funkcí v naší společnosti je jediné správné.

K doplnění pořádku na dr. Rozsívala je třeba ještě zdůraznit jeho skromnost ve styku s kolegy a přáteli. Nikdy pro sebe nežádal za svou vědeckou nebo vědeckoorganizační práci pocty ani ocenění. Jeho největším uspokojením je, když se kolektivu nebo jednotlivcům v jeho ústavu a v Jednotě práce daří a jestliže československá fyzika získává úspěchy na národním i mezinárodním poli.

Nakonec se musím ještě zmínit o velké zálibě dr. Rozsívala, a tou je hudba. Sám aktivně hraje na housle a byl po 33 let existence členem ústavního Fyzikálního kvarteta, které někteří fyzikové znají z dřívějších fyzikálních konferencí, na nichž vystupovalo v rámci společenského programu. Zájem dr. Rozsívala se týká celé šíře hudby, zvláště pak klasické hudby. Hudbě se věnuje aktivně a také se účastní i osvětové činnosti v rámci Heroldova klubu, což je sdružení propagující amatérskou hudební činnost.

Naše fyzikální veřejnost vysoce oceňuje dosažnou činnost dr. Rozsívala, jeho vědecký i organizační přínos k rozvoji fyziky u nás. U příležitosti jeho životního jubilea mu všichni upřímně přejeme hodně zdraví a další úspěchy a těšíme se na společnou práci s ním.

Miloš Matyáš

VZPOMÍNÁME NA DOCENTA JANA VYŠÍNA

Koncem června 1984 uplynul právě rok ode dne, kdy jsme se navzády rozloučili s vynikajícím pracovníkem v oboru matematiky a její didaktiky, docentem Janem Vyšínem; zemřel po dlouhé nemoci v Praze 24. června 1983. Nikdy nechtěl, aby se o něm psalo, avšak není možno nezmínit se aspoň stručně o jeho životě, o jeho mnohaleté činnosti učitelské, o jeho bohaté činnosti publikační, o jeho mnohaletém působení v naší matematické olympiádě a o jeho průkopnické práci v didaktice matematiky.

Narodil se v Praze dne 9. února 1908; oba jeho rodiče vyučovali na tehdejší národní škole. Po absolvování reálného gymnázia vystudoval na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde získal v roce 1931 aprobaci pro

matematiku a deskriptivní geometrii. Po absolvování základní vojenské služby zůstal v československé armádě, neboť v tehdejší krizové době nemohl dostat místo profesora na střední škole. Od roku 1938 působil na středních školách v Brandýse n. Labem, Úpici, Jilemnici, Berouně a v Praze. Z podnětu profesora Vyčichla nastoupil v roce 1946 jako asistent na pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde pracoval až do roku 1953. V tomto roce byl jmenován docentem a stal se vedoucím katedry matematiky na Vysoké škole pedagogické, která vznikla v témže roce místo zrušené pražské pedagogické fakulty. Svě práci na pedagogické fakultě a potom na Vysoké škole pedagogické se docent Vyšín věnoval s mimořádnou energií a také s mimořádným úspěchem; o tom se psalo v Pokrocích u příležitosti Vyšínových pětadesátin (XVIII. ročník, 1973, str. 46–47). Po zrušení Vysoké školy pedagogické v roce 1959 přešel Vyšín na matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde zůstal až do konce listopadu 1972. Potom vedl v Matematickém ústavu ČSAV Kabinet pro modernizaci vyučování matematice a na tomto pracovišti působil na částečný úvazek, i když odešel po svých sedmdesátinách do důchodu.

Podrobné zhodnocení Vyšínovy publikační činnosti jsem provedl v článku *Sedmdesátiní Jan Vyšín* otištěném v Časopisu pro pěstování matematiky, svazek 104 (1979), str. 107 až 111. Je to činnost velmi bohatá a svědčí o Vyšínových znalostech elementární geometrie, axiomatiky geometrie, problematiky školské matematiky a didaktiky matematiky. Patří k ní osm vysokoškolských učebnic a skript, čtyři hodnotné knížky výrazně didaktického charakteru, dalších deset knižních publikací a velký počet studií a článků otištěných v Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky, v Pokrocích matematiky, fyziky a astronomie, v Matematice ve škole, v Rozhledech matematicko-fyzikálních i v jiných časopisech. Kromě toho je Vyšín autorem nebo spoluautorem deseti učebnic matematiky pro základní a střední školy, autorem řady pokusných učebních textů pro experimentální školy a spoluautorem téměř 30 brožur obsahujících řešení úloh z jednotlivých ročníků naší matematické olympiády. K tomu je nutno ještě dodat, že docent Vyšín byl autorem desítek originálních úloh zadávaných do matematické olympiády, že napsal řadu zpráv, oponentských posudků a recenzí, které vyplývaly především z jeho re-

daktorské práce v časopisu *Matematika ve škole* a později v *Pokrocích matematiky, fyziky a astronomie*.

I veřejná činnost docenta Jana Vyšina byla vždy těsně spjata s matematikou nebo s vyučováním matematice. Pracoval nejen v redakčních radách, ale také v Jednotě československých matematiků a fyziků, zejména však v ústředním výboru matematické olympiády; několikrát byl vedoucím československé delegace na mezinárodních matematických olympiádách. Od šedesátých let se velmi aktivně zapojil do světových snah o změnu cílů, obsahu a metod vyučování matematice. Účastnil se několika mezinárodních kongresů věnovaných vyučování matematice, dovedl o nich zajímavě a podnětně referovat, ale také uměl využít poznatky a materiály, které tam získal, pro práci československých experimentálních škol spolupracujících s Kabinetem, který v Matematickém ústavu ČSAV vedl.

Učitelská, publikační a veřejná činnost docenta Jana Vyšina byla několikrát veřejně oceněna. Připomeňme jen, že od roku 1975 byl čestným členem Jednoty československých matematiků a fyziků a že k jeho sedmdesátinám mu prezidium ČSAV udělilo stříbrnou plaketu Bernarda Bolzana za zásluhy v matematických vědách. Dodejme ještě, že byl nejen vynikajícím pracovníkem, ale také dobrým člověkem, vzácným přítelem a ve chvílích volna a odpočinku živým a veselým společníkem. Tak žije v paměti svých přátel a spolupracovníků, tak na něho v dobrém vzpomínáme.

Emil Kraemer

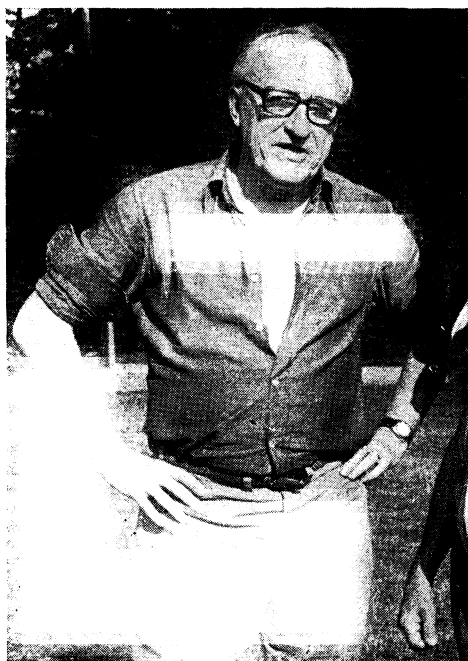
ODEŠEL ZDENĚK KNITTL

Dne 25. října 1983 zesnul doc. RNDr. Zdeněk Knittl, CSc., vedoucí oddělení tenkých vrstev vědeckovýzkumné základny k.p. Meopta Přerov a externí docent katedry JMOE Univerzity Palackého v Olomouci. Zemřel po krátké nemoci v nemocnici v Přerově. Jeho odchod bolestně zasáhl jeho nejbližší, jeho četné spolupracovníky a přátele, a to tím spíše, že byl náhlý a nečekaný. Vždyť Zdeněk pracoval v posledním roce snad ještě intenzivněji než dříve. Věnoval se optice i o sobotách a nedělích bez obvyklé letní dovolené, aniž by se projevil jakékoliv příznaky, jež by předznamenávaly jeho brzký odchod.

Ve Zdeňkovi Knittlovi odešla mimořádná tvůrčí osobnost mnohostranných zájmů. U nás byl znám v odborných kruzích především jako vynikající optik — teoretik i praktik, jako výborný učitel a přednášеч i jako organizátor. Širší veřejnosti byl znám i jako zasvěcený znalec astronomie a letectví klasického i kosmického, jako znamenitý popularizátor i jako kompetentní znalec mnoha úseků historie fyziky a astronomie. Byl kulturní osobností s širokým rozhledem jak v disciplínách technických, tak i ve vědách humanitních, literatuře a umění. To mu umožňovalo užívat v práci metod a výsledků uplatňovaných a dosahovaných v navzájem odlehklých oblastech lidské činnosti a provádět jejich syntézu, tak cennou a v dnešní době tak vzácnou.

V mezinárodní obci optiků byl Zdeněk Knittl považován za jednoho z nejlepších odborníků v optice tenkých vrstev, za nositele tradice optiky tenkých vrstev v ČSSR. Stal se známý svými původními pracemi a studii publikovanými v předních světových optických časopisech, svými přednáškami a referáty na mezinárodních konferencích a seminářích, právě tak jako svoji anglicky psanou monografií *Optika tenkých vrstev — Optics of Thin Films (An Optical Multilayer Theory)*, která vyšla r. 1976 v nakladatelství J. Wiley v koedici s SNTL. Byl častým hostem zahraničních škol a organizací jako pozvaný přednášеч na optických konferencích a seminářích. Ještě v dubnu 1983 přednesl v Ženevě úvodní vyžádanou přednášku o teorii a aplikacích tenkých optických vrstev na mezinárodní konferenci „Aplikace optiky v průmyslu atd.“, pořádanou Mezinárodní společností pro optické inženýrství (SPIE), a referát o polarizačních a depolarizačních problémech v optice tenkých vrstev v Lichtenštejnsku.

Čtenáři našich odborných časopisů měli možnost seznámit se s životem a dilem Zdeňka Knittla v medailónech uveřejněných k jeho padesátinám a šedesátinám, viz např. *JMO*, 1972, 243, nebo *Čs. čas. fyz.* A32, 1982, 409. Pro čtenáře *Pokroků* uvedme alespoň jeho základní životopisná data: Narodil se r. 1922 v Malenovicích u Zlína, mládí prožil v Olomouci, kde r. 1942 maturoval na gymnáziu. Po dvouletém válečném intermezzu na střední zemědělské škole odešel ihned po válce studovat fyziku a matematiku na přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Po roce přešel na přírodovědec-

kou fakultu dnešní Univerzity J. E. Purkyně v Brně, kde r. 1948 ukončil studium státními zkouškami z fyziky a matematiky. Rok působil jako smluvní asistent v Ústavu pro teoretickou fyziku, vedeném profesorem Hostinským. Koncem r. 1948 přešel do výzkumného oddělení n. p. Meopta v Přerově, kde působil až do svého skonu. Poznamenejme, že během své činnosti v Meoptě získal titul RNDr. na přírodovědecké fakultě UJEP v Brně, hodnost CSc. na přírodovědecké fakultě KU v Praze a habilitoval se na přírodovědecké fakultě UP v Olomouci.

Zdeněk Knittl navázal na tradice, jejichž nositeli byli v přerovském podniku zejména profesori B. Havelka a E. Keprt. V prvních letech navrhoval a konstruoval optické přístroje, zejména interferometry, polarizační spektrometr atd. Potom se těžiště jeho práce přesunulo do oblasti optiky tenkých vrstev, kterou posunul na světovou úroveň a které zůstal věrný do svých posledních dnů. Podařilo se mu vybudovat pracoviště, které bylo schopno plnit úkoly zaměřené na optickou výrobu v mateřském závodě a také uspokojovat velmi různorodé požadavky řady výzkumných ústavů, škol i výrobních podniků.

Široké spektrum problémů, jimiž se musel zabývat a jež musel řešit nejen po stránce teoretické, nýbrž i technologické se všemi problémy

realizace, vedlo jednak k tomu, že Z. Knittl, původem teoretický fyzik, si osvojil metody optického inženýrství, jednak k tomu, že ovládl teorii a praxi optických tenkých vrstev v neobyčejně širokém rozsahu. Přispěla k tomu i jeho vynikající paměť, v níž měl bezpečně uloženo snad všechno, co kdy četl, slyšel nebo o čem přemýšlel.

Ve svých vědeckých pracích se Z. Knittl zabýval tematikou, kterou lze zařadit do těchto skupin: 1. Studium obecných zákonitostí šíření světla v nevodivém i vodivém příčně stratifikovaném prostředí v rámci Maxwellovy teorie elektromagnetického pole. 2. Studium matematických metod užívaných v teorii tenkých vrstev. 3. Studium některých vlastností konkrétních systémů vrstev. K první skupině patří např. soubor prací týkajících se reverzibility světla v optice tenkých vrstev. Na základě Knittlových podnětných myšlenek se rozvinula na stránkách našich i zahraničních časopisů diskuse, která vedla k vyjasnění problému platnosti tzv. Stoke-sova principu reverzibility v optice, k jeho zobecnění i k vyjasnění mechanismu absorpce světla ve vodivých vrstvách. Ke druhé skupině patří např. práce, v nichž se Z. Knittl zabýval syntézou vrstev, tj. problémem nalezení realizovatelného systému vrstev s předem danými optickými vlastnostmi. Tato úloha je v uvedeně obecné formulaci neřešitelná, zkoumají se tedy možnosti řešit podobné úlohy za určitých omezujících a zjednodušujících podmínek. Z. Knittlovi se podařilo v práci *Syntéza tenkých vrstev s užitím racionálních funkcí*, publikované v časopise *Applied Optics* r. 1967, a v dalších navazujících vlastních pracích i publikacích spolupracovníků najít řešení relativně nejobecnější. Využil v ní analogii mezi optikou tenkých vrstev a teorií elektrických sítí. Do třetí tematické skupiny Knittlových prací z oblasti tenkých vrstev patří např. práce z posledních let, v nichž studuje vliv vnitřní antireflexe na polarizační vlastnosti vrstev nebo se zabývá zobecněným užitím tzv. ekvivalentní vrstvy (*Applied Optics* 1981, 1982, druhá z nich společně s H. Houserkovou).

Nejvýznačnějším Knittlovým dílem je zmíněná monografie *Optics of Thin Films*. Na jejích 548 stranách shrnul její autor všechny podstatné metody a výsledky optiky tenkých vrstev. Kromě výsledků známých z časopisecké literatury je v ní obsažena řada předtím nepublikovaných výsledků autora a jeho spolupracovníků. Kniha měla neobyčejný ohlas, recenze byly mimořádně

příznivé a stavěly ji na přední místo v literatuře o tenkých vrstvách. Lze bez nadsázky říci, že díky jí se Z. Knittl již dnes stává klasikem poválečného období optiky tenkých vrstev.

Vědeckou činnost vyvíjel Z. Knittl navíc ke své práci v zaměstnání. Právě tak tomu bylo s jeho rozsáhlou činností pedagogickou. Přednášel, vedl diplomové, doktorské a kandidátské práce, zasedal ve zkušebních komisích, recenzoval, psal skripta a učební texty pro letní školy, semináře a přednáškové cykly, přispíval do časopisů a jiných publikací určených učitelům atd. Jeho přednášky byly vynikající obsahem i formou. Jeho terminologii i sloh formovaly desítky a stovky titulů krásné literatury, které přečetl, desítky básní, které přeložil z cizích jazyků do češtiny, řada textů našich písní, které přeložil do cizích jazyků, mnoho filmů a divadelních představení, které zhlédl a které si i v detailech zapamatoval. Těžil přitom z výborné znalosti pěti cizích jazyků (knihu *Optics of Thin Films* si psal sám přímo v angličtině). Poslouchat jeho přednášky, jeho pohotové komentáře a repliky v debatách bylo potěšením. Víím, že je s opravdovým zájmem sledovali i ti posluchači, kteří jim po odborné stránce pravděpodobně příliš nerozuměli.

Ve své činnosti konstruktéra tenkých vrstev byl Z. Knittl téměř každodenně ve styku s počítačem, na jehož získání a využití v mateřském závodě v raných dobách počítačů měl význačný podíl. To mu nestačilo, zamiloval si kapesní kalkulátory, sestavoval pro ně programy i doma a o dovolené, a to nejen programy optické, nýbrž řešil i problémy námořní navigace, přistání na Měsici atd. Některé z nich jsou publikovány.

Dosavadní výčet činnosti Z. Knittla je bohatý, ale stále ještě neúplný. Je nutno se zmínit o jeho aktivním zájmu o historii vědy. Zajímaly jej zejména velké postavy z oblasti optiky a astronomie. V replice na redakční článek o Kopernikovi v americkém optickém časopise JOSA podal hluboký rozbor metody hodnocení výsledků vědecké práce s přihlédnutím k historickým podmínkám, za nichž vznikla. Vynikající jsou jeho studie o Fresnelovi, z nichž jedna vyšla v mezinárodním časopise *Optica Acta* a druhá, trojdílná, v *Čs. čas. fyz. A* r. 1978. Knittl v nich barvitě líčí život velkého francouzského přírodovědce a inženýra na pozadí francouzské revoluce. Ústy Fresnelovými sděluje i své názory a zkušenosti přírodovědce a optického inženýra, v jeho životní filozofii nalézá

i svoji. „Byl bych si přál žítí déle, protože cítím, jak nevyčerpatelné naleziště hodnot jsou přírodní vědy. Snad by mi bylo dopřáno vytěžit ještě mnoho dobrého k obecnému prospěchu“. To jsou autentická slova J. A. Fresnela. Kdo znal Z. Knittla však ví, že by je byl mohl vyslovit i on. Tato studie byla odměněna cenou Českého literárního fondu.

Zájem o život a dílo astronoma J. Keplera i spontánní vztah k hudbě podnítily Z. Knittla k práci na literárně hudebním pásmu, v němž básnickou formou vysvětluje ideje a metodu práce velkého astronoma a ilustruje jeho představy o harmonii světa hudbou varhan.

Přesvědčení, že nejdůležitějším úkolem vědce je pracovat ve prospěch společnosti, vedlo Z. Knittla k aktivní činnosti v řadě vědeckých a technických společností našich i zahraničních, v redakčních radách časopisů, komisích atd. Byl dlouholetým členem a funkcionářem JČSMF na úrovni pobočky i ve vyšších orgánech, přednášel, organizoval a pomáhal všude, kde bylo zapotřebí, pokud mu síly stačily a čas dovoloval.

Při této rozsáhlé a mnohostranné činnosti si Z. Knittl našel čas i na prosté radosti. Byl leteckým modelářem, absolvoval kurs grilování a připravoval svým přátelům speciality podle vlastního jídelního lístku. Navštěvoval hrnčířské dílny, kovárny (zcela jej uchvátil znamenitý starý kovář a varhaník v jedné osobě), putoval po místech působení našich klasiků literatury, hudby a vědy, obdivoval technická díla všeho druhu. Zajímala jej veškerá lidská činnost a vážil si jí. Lidé to cítili a měli jej rádi.

Zachovával si přitom i jako šedesátník mladistvý elán, jiskřivý vtip a smysl pro humor, který se s přibývajícím věkem spíše rozvíjel než slábl.

Ve Zdeňkovi Knittlovi odešla výjimečná tvůrčí vědecká a kulturní osobnost. Zdeněk Knittl nám chybí a bude nám chybět jako vědec a učitel i jako spolupracovník a přítel.

Ivan Šantavý

ZA DOCENTOM SYPTÁKOM

Po dlhšej chorobe zomrel v Brne 3. decembra 1983 doc. RNDr. Milič Sypták, CSc., bývalý pracovník katedry geometrie Prírodovedeckej (neskôr matematicko-fyzikálnej) fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, zaslužilý učí-

teľ a nositeľ zlatej medaily Univerzity Komenškého.

Narodil sa 22. marca 1907 v Prusinoviciach v okrese Kroměříž. Po maturite na reálnom gymnáziu v Holešove študoval v rokoch 1925 až 29 matematiku a deskriptívnu geometriu na univerzite a technike v Brne. Po úspešnom absolvovaní vysokoškolského štúdia pracoval najprv v rokoch 1930–32 ako náhradný asistent u prof. L. Seiferta v Matematickom ústave prírodovedeckej fakulty brnenskej univerzity, potom krátko v r. 1933 ako učiteľ na meštianskej škole vo Zvolene. V tom istom roku nastúpil k prof. J. Hroncovi na Matematický ústav brnenskej techniky, kde bol činný až do násilného uzavretia českých vysokých škôl nacistami. Za okupácie pôsobil ako profesor na stredných školách v Novom Měste na Moravě a v Hradci Králové. Po oslobodení sa na podnet prof. E. Čecha vrátil do Brna na pedagogickú fakultu, odkiaľ r. 1950 natrvalo prešiel na Prírodovedeckú fakultu bratislavskej univerzity, kde sa znovu dostal na pracovisko vedené prof. J. Hroncom. Od r. 1951 tu bol docentom na Katedre matematiky, od r. 1960 až do r. 1980, keď definitívne odišiel do dôchodku, na Katedre geometrie, na ktorej bol v rokoch 1964–70 vedúcim.

Zameranie vedeckej činnosti doc. Syptáka výrazne ovplyvnili tri významné osobnosti československej matematiky: prof. E. Čech, prof. O. Borůvka a prof. J. Hronec. Pod vedením prvých dvoch vypracoval a v zahraničí publikoval svoje prvé práce z diferenciálnej geometrie n -rozmerného euklidovského priestoru o zovšeobecnených nadkrivniciach a nadskrutkoviaciach a napísal aj dizertačnú prácu, na základe ktorej získal r. 1934 doktorát prírodných vied. Vo výskume tejto tematiky pokračoval aj v ďalších predvojnových rokoch a po oslobodení počas pobytu na vysokých školách v Brne a v Bratislave, kde r. 1961 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu. V rokoch pôsobenia na brnenskej technike bol pravidelným účastníkom Čechovho topologického seminára.

Najvýznamnejšiu časť učiteľského pôsobenia doc. Syptáka predstavuje jeho pôsobenie na Prírodovedeckej fakulte univerzity v Bratislave. Hlavnou zložkou jeho činnosti na tejto vysokej škole bola výchova učiteľov matematiky a deskriptívnej geometrie. Najmä v päťdesiatych rokoch, keď slovenské stredné školstvo naliehavo vyžadovalo rýchly prílev kvalifikovaných učiteľských síl a vysoké školy zápasili s akútnym

nedostatkom erudovaných odborníkov v geometrii, získal si doc. Sypták nehybné zásluhy svojou obetavou a nezištnou pedagogickou činnosťou v temer všetkých geometrických disciplínach učebného programu. Neskôr sa jeho činnosť ustálila v oblasti elementárnej a neeuklidovskej geometrie. Nielen tu, ale v každej práci, ktorá naňho pripadla, bol doc. Sypták vzorom poctivosti a svedomitosti v príprave a v plnení povinností učiteľa a vychovávateľa. Rozsiahle odborné a životné skúsenosti, hlboký záujem o zmyšľanie mladých ľudí a porozumenie pre ich záujmy a starosti, priam otcovský pomer k poslucháčom, aspirantom a mladším spolupracovníkom, skromnosť, bezprostrednosť a otvorenosť mu zaistovali obdiv, hlbokú úctu a napriek vekovému odstupe blízke a rovnoprávne priateľstvo známych a spolupracovníkov. Svojím odchodom osobitne zarmútil záhradkárov z radov mladších kolegov, ktorí uňho našli vždy ochotu a zasvätenú radu pri každom probléme.

Na doc. Syptáka si budú dlho s vrúcenosťou spomínať generácie slovenských matematikov.

Ján Čížmár

VZPOMÍNKOVÝ SEMINÁŘ U PŘÍLEŽITOSTI 10. VÝROČÍ ÚMRTÍ DOCENTA LADISLAVA KOUBKA,

Dne 12. prosince 1983 byl na matematicko-fyzikální fakultě UK v Praze uspořádán vzpomínkový seminář u příležitosti 10. výročí úmrtí doc. dr. Ladislava Koubka, DrSc., dlouholetého obětavého pracovníka fakulty. Semináře se zúčastnili bývalí spolupracovníci i žáci doc. Koubka. Dopolední části semináře se rovněž zúčastnila manželka doc. Koubka, PhDr. Milena Koubková. V dopolední části semináře, které předsedal prof. Nožička, přednesli vzpomínkové projevy děkan MFF UK prof. dr. Karel Vacek, DrSc., a děkan přírodovědecké fakulty UK prof. ing. František Fabián, CSc. Vědeckou činnost doc. Koubka z doby před zřízením Centra numerické matematiky zhodnotil ve svém příspěvku prof. dr. F. Nožička, jeho činnost jako vedoucího pracovníka Centra numerické matematiky pak zhodnotil doc. dr. J. Raichl, CSc. V odpolední části semináře byly předneseny některé odborné přehledné přednášky. Prof. J. Sojka (VŠE — Bratislava) promluvil o použití matematického modelu při prognóze investic do roku 2000, prof. I. Marek (MFF UK) přednesl před-

nášku na téma „Racionální aproximace pologrup operátorů“, doc. J. Nečas (MFF UK) se ve své prednášce zabýval extrémny nekonvexních funkcionálů, zejména z hľadiska jejich aplikace v konečné pružnosti a dr. Haslinger (MFF UK, ČVUT) pohovořil o variačních principech optimálních struktur pevných těles. Po krátké přestávce pak dr. Demner shrnul historii informatiky na MFF UK, dr. Peterka seznámil posluchače s hlavními výsledky doktorské disertační práce doc. Koubka, dr. Vlášek ve své přednášce stručně charakterizoval současný stav a další předpokládaný vývoj v oblasti tzv. vektorových a paralelních počítačů a na závěr promluvil dr. Nešetřil na téma „Kombinatorika a lineární algebra“.

Vzpomínkový seminář u příležitosti 10. výročí úmrtí doc. Koubka byl i zdařilou vědeckou akcí, která účastníkům připomněla význam a činnost tohoto dlouholetého obětavého a skromného pracovníka v oblasti vědecké i pedagogické.

Karel Zimmermann

JASNÁ '83

„Ako si strávil vikend?“ pýta sa jeden matematik druhého. „Pracovne, spoločensky, špor-

tovo a kultúrne.“ „To sa dá stihnúť za tri dni?“ „Áno, na konferencii slovenských matematikov, ktorá sa tentoraz konala od 18. do 20. XI. 1983 v Jasnej pod Chopkom.“

Pracovnú časť konferencie zahájil doc. RNDr. P. KOSTYRKO, CSc., prednáškou *Iterácie a chaos*. Téma spadá do oblasti reálnych funkcií.

Iným pohľadom na kvadratické rovnice bola prednáška RNDr. M. MEDVEĎA, CSc., *Genetické bifurkácie dynamických systémov*, v ktorej išlo o štúdium kvadratických rovníc a polynómov II. stupňa vzhľadom na premenlivé koeficienty.

Sekciu vysokých škôl viedol prof. RNDr. T. ŠALÁT, DrSc. Účastníci sekcie sa rozhovorili o práci dvoch vedeckých seminárov: Seminára z teórie čísel (vedie RNDr. O. STRAUCH, CSc.) a seminára z teórie reálnych funkcií (vedie prof. RNDr. T. Šalát, DrSc.). Obe semináre sa pravidelne konajú na MFF UK v Bratislave.

V sekcii základných a stredných škôl bola na programe panelová diskusia k vyučovaniu analytickej geometrie. Autor učebnice analytickej geometrie — s. BOČEK — v úvodnom slove k diskusi okrem iného povedal, že analytickú geometriu je možné považovať za akýsi spojovací článok medzi algebrou a geometriou.

V diskusi vystúpila s. PANOVOVÁ z Gymnázia v Trnave, ktorá podľa tejto učebnice vyučovala. Ďalej vystúpili doc. KOLÁŘ z Brna, doc. GATIAI z EF SVŠT v Bratislave, dr. HECHT z MFF UK v Bratislave, s. KUŠNIER z Gymnázia v Trstenej a i.

Organizátori tentoraz zúžili náplň diskusie na dve oblasti: analytickú geometriu a prefaženosť žiakov. Ukázalo sa však, že vymedzený čas bol krátky aj na prediskutovanie jednej z nich.

Prvý deň zasadania uzavrel RNDr. Š. SCHWABIK, CSc. z Prahy, ktorý oboznámil účastníkov konferencie slovenských matematikov so závermi „Setkání českých matematiků.“ Medzi inými spomenul spoločné problémy, ktoré je treba v najbližšom čase riešiť. Sú to najmä: predimenzovanosť osnov matematiky na základných školách, veľká náročnosť experimentálnych učebníc pre gymnázium, celková prefaženosť žiakov (i rodičov), oneskorené prenikanie výpočtovej techniky do výučby atď.

Druhý deň rokovania otvoril doc. RNDr. I. KOLÁŘ, DrSc., prednáškou *Fibrovane priestory v diferenciálnej geometrii a matematickej fyzike*.

Prednáška doc. RNDr. J. HVORECKÉHO, CSc., a RNDr. J. KELEMENA, CSc., v podaní prvého